

BARTER İŞLEMLERİ VE TÜRKİYE'DE UYGULAMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ender GÜLER**

Özet

Bu çalışmada yeni bir finansman tekniği olarak Barter sistemi hakkında kısaca bilgi verildikten sonra, çalışmanın esasını teşkil eden Barter işlemleri ve Türkiye'deki Barter uygulaması değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Finansman Tekniği, Barter, Barter İşlemleri, Türkiye'de Barter İşlemleri

Abstract

In this study, after that Barter system will be dealt with briefly as a new financial technique , the main focus of the study which is Barter transactions and characteristic of the Barter application in Turkey will be evaluated.

Keywords: Financial technique, Barter, Barter Application, Barter Transactions in Turkey

Giriş

Küreselleşme faaliyetlerinin hızlanmasıyla birlikte sermayeye sağlanan giriş ve çıkış serbestliği; iletişim ağları teknolojisinin oldukça gelişmesi; bu sistemle birbirine bağlı olan finans piyasalarından sermayenin çok çabuk ve hızlı bir şekilde ülkeyi terk etmesiyle sonuçlanan ulusal yada uluslararası bir çok krizi ortaya çıkarmaktadır.

* Bu makale, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen "Barter İşlemleri ve Türkiye'de Uygulamanın Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinin bir özettir.

** Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Genellikle finansal krizler paranın maliyetinde bir artışa, döviz piyasasında dalgalanmalara ve daha bir çok finansal zorluklara sebep olur. Hemen her kriz sonrasında ulusal ve/veya uluslar arası ekonomik ve finansal çevreler krizin olumsuz etkilerini gidermeye yönelik tedbirler alarak bir çok yeni tekniği uygulamaya koyarlar. Genelde bu tekniklerin çoğu para temellidir. Ancak bilindiği gibi kriz dönemlerinde paranın maliyeti artmaktadır. Bu nedenle kriz dönemlerinde para kullanmadan üretim ve ticaret yapma yolları sonuna kadar zorlanır. İşte bu sorunların giderilmesi amacıyla geliştirilmiş olan tekniklerin en önemlilerinden biri de barterdir.

Türkiye de son yıllarda dışa açılma ve uluslararası piyasalarda etkinliğini artırma çabaları içinde olan bir ülke olduğu için yaşanan bu krizlerden oldukça fazla etkilenmektedir. Global krizler yanında bazen yurtiçi kendine has krizleri de yaşayan ülkemiz açısından da bu finansal zorlukları giderecek finansal tekniklere daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Finansal krizlerin giderilmesinde, barter finans tekniğinin ülkemizde kullanımı da giderek önem kazanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, yeni bir finansman tekniği olan barter'in özellikleri, işleyişi, faydaları hakkında bilgi vermek ve Türkiye de kullanımını sektör açısından değerlendirmek ve muhasebe uygulamasını ortaya koymaktır.

1. Barter Sistemi ve Özellikleri

Günümüzde globalleşme olgusunun etkisiyle uluslararası rekabetin artması, ekonomilerde yaşanan konjoktürel krizler ve bu krizlerin doğurduğu en önemli sonuçlardan biri olan finansal krizler işletmeleri ticarete paranın maliyetini en aza indirmeye yönelik yeni finansman teknikleri arayışına yönlendirmiştir. Özellikle işletmelerin bu kriz ortamında kullanabilecekleri bir finansman aracı olarak Barter (Takas) ön plana çıkmıştır.

Takas, ticaretin en basit şekliyle yapıldığı ilk çağlardan günümüze kadar ulaşan en eski ticaret ve tek finansman metodudur. İnsanoğlu paranın icadından önce takası ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanmaktaydı. Bunun yanında diğer ihtiyaçlarını da kendisine ait ihtiyaç fazlası ürünlerini başka bir mal veya hizmetle trampa etmek suretiyle gidermekteydi.

Zamanla takas, kullanılmaya başlanılan yeni finansman araçlarıyla birlikte önemini yitirmiştir ve ekonomi geliştikçe de kullanışlı bir ticaret yöntemi olmadığı görüşü ağırlık kazanmıştır.

Fakat dünyada 20.Yüzyılın başlarından itibaren özellikle Amerika'da yaşanmaya başlanan ekonomik krizlerle birlikte paranın maliyetini en aza indiren veya ortadan kaldıran alternatif ticaret yolları aranmış, bu noktada unutulmuş olan takas yeniden önem kazanmaya ve kullanılmaya başlanmıştır. Bu aşamada gelişmiş bir takas şekli olan Barter ortaya çıkmıştır.

“Barter” kelimesi İngilizce kökenli bir kelime olup, mal ve hizmetin takası (trampa) anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile barter, bir firmanın satın aldığı mal ve hizmetin bedelini, kendi ürettiği mal ve hizmetle ödemesi olarak tanımlanabilir (Erkan, 2000: 92).

Para kullanılmaksızın, sahip olunan mal yada hizmetin karşılığında, ihtiyaç duyulan mal veya hizmetin takas edilmesi işlemi de denilmektedir. Bütün bu tanımların ışığında kullanılan barter türlerini de değinmekte fayda vardır.

Barter sistemi, birden fazla firmanın bir araya geldiği ortak pazar niteliği de taşımaktadır. Barter ortak pazarına üye olarak giren firmaların satmak istedikleri mal veya hizmetler ile satın almak istedikleri mal veya hizmet bilgilerinin bir araya gelmesiyle ve bu pazarı oluşturan firmaların arz-talep miktarına göre işlemektedir.

Barter sisteminin özellikleri şu şekilde sıralanabilir.

- **Barter Sistemi, Firmaların Bir Araya Gelerek Oluşturdukları Bir Ortak Pazardır:** Barter sisteminde çalışabilmek için firmaların üyelik sözleşmesi imzalaması gerekmektedir.
- **Barter sistemi, güvenilir bir ortak pazardır:** Barter sistemine üye olmak isteyen bir firmanın başvurusu; “firma araştırması” yapılmadan, teminat alınmadan ve güvenilirliği teyit edilmeden işleme konmaz.
- **Barter sistemi, stokların kolayca satılabildiği bir sistemdir**
- **Barter sisteminde tahsilat riski yoktur:** Barter pazarında herhangi bir üyeye satış yapan firmanın alacağı Barter şirketinin garantörlüğündedir.
- **Barter sistemi, esnek ve dinamik bir pazardır:** Barter sisteminde ticaret yapan firmaların önünde herhangi bir ticari engel yoktur.
- **Barter sisteminde serbest piyasa ekonomisi kuralları geçerlidir:** Barter pazarına arz edilen ürün yada hizmetlerin fiyatları, kalitesi ve teslimat şartları alıcı firma ile satıcı firma arasında belirlenir.
- **Barter sistemi, alternatif bir finans modelidir:** Barter sistemine üye firmalar, diledikleri takdirde, bedeli karşılığı geçerli bir teminat vererek 12 aya kadar %0 faizle USD üzerinden ürün ve hizmet kredisi kullanabilir.

- **Barter sistemi, üye firmaların çalışmasıyla genişleyen bir sistemdir:** Sisteme üye bir firma, ihtiyaçlarını, sisteme üye diğer firmaların arzlarından satın alma yaparak karşılar.
- **Barter sistemi, sürekli yenilenen bir sistemdir**
- **Pazarın büyüklüğü çalıştıkça artan bir ortak pazardır**
- **Ekonomide meydana gelen problemlerden etkilenmeyen dinamik bir yapıya sahiptir:** Enflasyon, likitide sıkışıklığı, kısa vadeli talep yetersizliği ve risklerden etkilenmez.
- **En iyi ve en etkili atıl kapasite değerlendirme sistemidir:** Firmalar, pazardan gelen sürekli talepleri karşıladıkları için atıl kapasiteleri değerlendirilmektedir.

2. Barter Sisteminin Avantajları

Barter sistemine üye olan firmalar üye olmanın sağladığı bir çok avantajdan yararlanmaktadırlar. Bunlar barter sistemini diğer finans tekniklerinden ayıran önemli özelliklerdir. Bu avantajlar genel olarak şunlardır.

- **Finansman avantajı:** Barter sisteminde krediyi kullanan kişi ile krediyi finanse eden kuruluş aynıdır. Alıcı firma sistemden mal alarak krediyi kullanırken aynı firma sisteme mal satarak satıcı konumunda krediyi finanse eden kuruluş olarak yer almaktadır. Bunun sonucu olarak kredi kullanma maliyeti ile kredi kullandırma maliyeti aynı olmaktadır.
- **Pazarlama avantajı:** İşletmeler barter sistemi aracılığıyla ek bir pazarlama maliyetine katlanmaksızın internet ortamında mal ve hizmetlerini hem yurt içinde hem de yurt dışında bulunan barter üyelerine kolayca tanıtmaya, pazar payını büyütme ve ellerindeki atıl stokları pazarlama imkanına sahip olmaktadır.
- **Garanti avantajı:** Barter sistemi alıcı ve satıcıyı bir araya getirmekle kalmaz aynı zamanda alıcı firmaların borçlarını ödemeleri, satıcı firmaların ise alacaklarını tahsil etmeleri konusunda garantör görevini yerine getirmektedir (Marşap, 2001: 57-58).
- **Satış ve kar avantajı:** Üye işletmeler işlemlerini gerçekleştirmekle barter hesabında borçlu duruma geçmektedirler. Karşılığında ise, kendi mal veya hizmetini nakit talep etmeden sisteme arz etmektedir-

ler. Bu durum genel olarak alıcılara veya müşterilere cazip geleceği için üye işletmelerin satışlarını artırabilecektir (Doğan, 2001: 43).

- **Reklam avantajı:** Üye firmanın ürünleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler sistematik bir şekilde barter bilgi bankasına kaydedilmektedir. Arz ile ilgili bilgilerin her an değiştirilebilir olması üyeye, ürünlerinin tanıtımında bir sene boyunca ücretsiz kullanabileceği dinamik barter pazarını sunmaktadır (www.worldbarter.com.tr, 2003).
- **Güvenli ve kolay ihracat avantajı:** Barter sistemi sayesinde firmalar hem güvenli bir ihracat yapma avantajına kavuşmakta hem de pazar büyüdükçe de firma sayısındaki artış sebebiyle daha çok ihracat yapma kolaylığına kavuşmaktadır.
- **Değer avantajı:** Barter sisteminde yapılan satışlarda mal ve hizmet bedeli ABD doları veya Euro üzerinden alacak kaydedildiğinden herhangi bir değer kaybı söz konusu olmamaktadır. Bu sayede sattığı üründen dolayı alacaklı olan firma vadenin uzamasından kaynaklanabilecek değer kaybından da kurtulmuş olmaktadır.

3. Barter Sisteminin İşleyişi

Barter değişim sisteminde, nakit kullanmak yerine, sistemin diğer üyelerine satılan mal veya hizmetlerden kazanılan krediler kullanılmaktadır. Bu sistemde barter organizasyonu bir mal ve hizmet havuzu oluşturmakta ve üyeler bu havuza borçlanmak suretiyle mal ve hizmet almakta, borçlarını da kendi mal ve hizmetlerini bu havuza sunarak ödemektedirler.

Barter sisteminde işlem yapmak ancak barter organizasyonlarına üye olmakla mümkün olmaktadır (Aykutlu ve Ak, 1999: 77) İlk olarak barter sistemine üye olmak isteyen firma barter firmasına başvuruda bulunur. Barter firması tarafından, bu firmanın kredibilitesi ve firmanın ürünlerinin sistemin arz-talep dengeleri açısından değerlendirilmesi sonucunda, firma barter sistemine kabul edilir. Başvuru yapan firmanın sisteme kabul edilmesi sonrasında, barter firması ile bu firma arasında üyelik anlaşması imzalanır. Bu işlemi takiben, firmanın bilgileri bilgi bankasına kaydedilir ve üye için bir cari hesap açılır (Tan, 2003).

Sistem internet ortamında faaliyette bulunduğu için üyelerle ilgili tüm bilgilere bu yolla ulaşılabilmektedir. Barter şirketi bilgisayarda üye olan her firma için firmayla ilgili tüm bilgileri içersinde bulunduran bir dosya açmakta ve işlemler buradan takip edilmektedir. Ayrıca barter şirketi üyeliğe kabul

edilen her bir firma için bir takas hesabı açar. Bu hesap üyelerce kabul edilen bir para birimi üzerinden kullanılan mal ve hizmet bedeli olarak işlem görür.

Üye firmalar barter sistemiyle yapacağı satın alımlarla ilgili olarak hesaplarında bir satın alım limiti açabilirler. Satın alım limiti barter şirketine işlemleri kontrol imkanı da sağlamaktadır. Satım işlemini gerçekleştirecek olan üye, satışı gerçekleştirmeden önce satın alacak üyenin barter hesabını şirket aracılığıyla gerçekleştireceği satışın fatura değeri kadar bloke etmek suretiyle ödemeyi garantiye almaya çalışır. Bu sayede barter sistemiyle satış yapan firma ürününün bedeli kadar sistemde alacaklı duruma gelir ve alacağını yine sistemden istediği bir ürün veya hizmeti satın almak suretiyle tahsil edebilir.

Barter sistemine borçlu olan firma ise sisteme borcunu yine kendi ürün veya hizmetlerinden sunmak suretiyle ödeyebilir. Borçlu firmanın ödeme süresi 9 aydan fazla olamaz. Eğer bu süre aşılabacak olursa firma borcunu nakit olarak ödemek zorundadır.

Barter şirketinin bilgisayar merkezi, kendisine ulaşan talepleri her gün düzenli olarak üyelerine iletir. Bu iletişim sırasında arz edilen mal ve hizmetlerin doğru olup olmadığı üyenin sorumluluğundadır fakat talep edilen mal ve hizmetlerinin kontrolü barter danışmanlarının kontrolindedir.

Bilindiği gibi barter işlemlerinde herhangi bir sektör, ürün ve hizmet sınırlaması yoktur. Sistemde binlerce farklı ürün ve hizmet alışverişi yapılabilir. Sistemin işleyişi ile ilgili bir örnek aşağıda verilmiştir.

Örnek:

Beyfuvar şirketi, her yıl düzenlenen Beypazarı Havuç festivalinde açılacak fuar için, **X** Mobilya şirketinden fuar stand düzenleri, **Y** Matbaa şirketinden tanıtımla ilgili katalog, broşür, kartvizit, **Z** Güvenlik şirketinden güvenlik elemanı, **T** Ajansından gazete ve reklamları, **V** Aydınlatmadan standların ışık ve ses düzenlerini **NEG** Barter şirketi aracılığıyla satın almıştır.

Beyfuvar şirketi sisteme borçlanmıştır. **Beyfuvar** şirketi ise sisteme olan borcunu ise fuara katılacak olan **NEG** barter üyesi şirketlere stand kiralamak suretiyle ödeyecektir. **Beyfuvar** şirketiyle barter çeki vasıtasıyla işlem yapan diğer firmalar ise sistemden alacaklı duruma gelmiştir. Bu firmalarda alacaklarını yine sistemden aşağıdaki şekillerde tahsil yolu izlemiş olsun.

X Mobilya şirketi alacağına karşılık sistemde yer alan **C** Hırdavatçı-sından üretimde kullandığı ürünler almıştır.

Y Matbaa şirketi verdiği hizmetin karşılığında **D** Makine sanayi şirketinden matbaa makinesi ve **H** Kağıtçılıktan hammadde almıştır.

Yukarıda gördüğümüz işlemler yeni ve birçok farklı barter üyesinin sistemden alışveriş yapması yoluyla büyüyüp gelişmektedir. Bu örnekte de sınırlı sayıda şirketin barter işlemlerine yer verilmiştir. Sistemde binlerce ürün veya hizmetin ticareti mümkün olmaktadır.

4. Barter Sisteminin Tarihsel Gelişimi

Finansal krizlerin söz konusu olduğu kriz dönemlerinde nakit paraya gereksinim daha da artmaktadır. Nakit sıkıntısı çekilmesi olası önlemlerin alınmasında ya da yeni yöntemlerin uygulamasında gerekli olacak maddi gücün bulunamaması, bunun sonucunda da istenilen adımların atılmamasına yol açmaktadır. Bir taraftan ekonomik darboğaz, diğer taraftan nakit sıkıntısı nedeni ile herhangi bir gelişme kaydedilememesi ulusal ekonominin kötüye gitmesini hızlandırırken, sektörler arasında dengesiz gelir dağılımının baş göstermesi ve hatta bazı kesimlerin de yaratılan gelirden hiçbir şekilde pay alamamaları çarpık bir ekonomik görünüme neden olmaktadır. Bu tür krizlerden kurtulma çaresini arayan işletmeler, kaynaklarını ekonomik kazanca dönüştürebilmek için farklı yöntemler bulmaktadırlar (Günlü, 2005).

İşte bu alternatif yöntemlerden birisi de yeniden önem kazanan uygulamada farklılıklar olsa da takasla aynı temel düşünceye dayanan barter finans sistemidir. 1930'lu yıllardan itibaren A.B.D'de kullanılmaya başlanan, sonraki yıllarda yine A.B.D, Avrupa ve Avusturalya'da hızlı gelişen barter sistemi, ulusal ve uluslar arası ticarete paranın maliyetini en aza indirmeyi amaçlayan alternatif finansman araçlarından birisi olmuştur. Bu sistem bilinen en basit ticaret yöntemi olan takas sisteminin geliştirilmiş şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Marşap, 2001: 57-58).

i. Dünya Barter Organizasyonları Birliği (IRTA)

Barter uygulamaları ilk Amerika'da görülmesi de en başarılı ve en çok üyeye sahip barter organizasyonları burada gelişmiştir. İşte bu büyük barter organizasyonlarını kontrol etmek amacıyla bilgi istasyonları ve merkezleri kurulmuştur. Bunların en önemlisi de Dünya Barter Organizasyonları Birliği (IRTA) dir.

IRTA, 31 Ağustos 1979'da ABD'de barter ticaretini teşvik etmek ve iş yaşamının ahlak prensiplerini yüksek standartlara ulaştırmak amacıyla kurulmuştur. Kurum, bu amaçlara ulaşabilmek için medyayla, federal ve vilayet

acentelikleriyle ve yabancı devletlerle çalışmaktadır. Kurum, kontratları, senetleri, vergi kanunlarını ve barter işlemlerine uygulanan muhasebe prensiplerini araştırmaktadır (www.irta.com, 2003).

ii. Barter Sisteminin Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi ve Kullanılmasının Önemi

Barter sistemi Amerika ve Avrupa'da 70 yıllık bir geçmişe sahiptir. Paranın maliyetinin yüksek olduğu ülkemizde ise 90'lı yılların başında kullanılmaya başlanılan barter sistemi, tam olarak tanınmamakla birlikte bu hizmeti veren şirketlerin varlığı bu sistemin gelişimine ve kullanımına olanak sağlamaktadır (Atabey ve Yılmaz, 2001: 58) Bu sistemin öncelikli amaçlarından birisi atıl kapasiteyi değerlendirmek, ikincil amacı ise ülkemizde yaşanan enflasyondan dolayı paranın hızla değer kaybetmesi ve bunun sonucu olarak da malın hemen paraya çevrilmesi gereği idi.

Avrupa ve ABD'de yıllardır uygulanan ve uluslararası toplam ticaret içinde önemli bir paya sahip olan barter sisteminin Türkiye'deki geçmişi 1992 yılında başlamıştır. Sınırlı sayıdaki barter şirketlerinden ilki Avusturya kökenli "Euro Barter Business" (EBB), bu enstrümanı 1992 yılından beri kullanılmaktadır. Şirket, 1995 yılında Türkiye iç pazarında barter aracılığı ile üyeleri arasında 6,5 trilyon TL'lik işlem hacminin yarısına yakın bir ciroyu uluslararası işlemlerden elde etmiştir. 1996 yılında 720 dolayında üyesi olan şirket, aynı yıl %70 yurtiçi, %30 yurtdışı işlem gerçekleştirmiştir. Bu alanda faaliyet gösteren bir başka şirket EG-Barter-Ring, 1995 yılında kurulmuş, 1 yıl içinde 80 üyeyle 1 milyar mark'lık işlem hacmine ulaşmıştır. Merkezi İstanbul'da olan bu şirketlerin hepsinin Anadolu'da birçok temsilcilikleri bulunmakta ve bu organizasyonlar yurt dışındaki barter organizasyonları ile de bilgi alışverişinde bulunarak, üyelerine dünyanın her yerinden ulaşan talepleri iletmektedir (Yeşiloğlu, 1996: 16).

Türkiye'de 10 yıldan beri kullanılan barter sistemine özellikle son bir yıl içinde ilgi artmıştır. Ekonomik sistemin sıkışması ile artan bu ilginin ana nedeni, aslında piyasadaki ticari faaliyetlere destekçi konumundaki barter organizasyonlarının ekonominin çözüm getiremediği enstrümanların yerine geçmeye başlaması ve KOBİ'lere sıkıntılarından kurtulma imkânı vermesidir.

Türkiye barter sistemiyle geç olarak tanışmış olsa da sık krizler yaşayan ve globalleşen dünyada yer edinmeye çalışan bir ülke olarak bu sistemin kullanılışı oldukça öneme sahiptir.

Türkiye’de giderek etkisini hissettiren ekonomik darboğaz özellikle KOBİ’leri etkilemekte ve ekonominin lokomotifi olan orta ölçekli firmalarda finansman problemi işletmecileri zor durumlara sokmaktadır. Barter sistemi, işletmelerin her türlü harcamalarını mal takası şeklinde yapmalarını sağlayarak bu probleme çözüm getirmektedir.

Barter sistemi Türk Cumhuriyetleriyle yapılabilecek önemli ticaret şekillerinden biri olabilir. Oldukça çok doğal kaynaklara sahip Türk Cumhuriyetlerinden bu ürünlere karşılık kendi ürettiğimiz ürünleri Barter sistemiyle uygun bir şekilde takas edebiliriz. Türk Cumhuriyetleriyle yapmış olduğumuz ikili ticaret verilerine baktığımızda genelde ithalatımızın çoğunu mineral yakıtlar, kimyasal ürünler ve petrol ve doğal gibi kaynaklar oluştururken buna karşın ihracatımızı çoğunu da teknoloji, imalat sanayi ve makineler oluşturmaktadır. Barter sistemiyle bu ticaret daha da geliştirilebilir.

5. Barter Sisteminin Türk Hukuk ve Vergi Sistemi İçerisindeki Yeri

Yeni bir teknik olması itibariyle hukuk mevzuatımızda barter sistemine ilişkin özel hükümler bulunmamaktadır. Bununla birlikte, barter işlemleri diğer yasalarda mevcut olan “genel hükümlerle” yürütülmektedir. Bu konuda geçerli olan yasal düzenlemeler ise, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’nda bulunmaktadır. Örneğin, barter sistemi Borçlar Kanunumuzda md.118-123 arasında düzenlenen ve borcu sona erdiren sebeplerden biri olan takas rejiminin hükümlerine dayanılarak hukuksal platforma oturtulmaya çalışılmaktadır (Doğan, 2001: 45).

Bilindiği gibi ülkemizde barter sistemiyle ilgili olarak herhangi bir vergi hukuku düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple barter sisteminin Türk Vergi sistemindeki durumu mevcut vergi kanunları çerçevesinde değerlendirilecektir.

i. Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu Çerçevesinde Barter Sistemi

Barter sisteminde satıcı firmaların mal veya hizmet satışından elde ettiği gelirler ve barter firmasının üye firmalardan aldığı aidat ve komisyon gelirleri, ticari kazanç olarak nitelendirilmeli ve vergilendirilmelidir (www.vergidegundem.com, 2003).

ii. Vergi Usul Kanunu Çerçevesinde Barter Sistemi

Gerek gelir gerekse kurumlar vergisi mükelleflerinin işlem yaptığı bir barter sisteminde, mal ve hizmet satıp barter birim parası elde eden mükellef, bu işlemi nedeniyle, Vergi Usul Kanunu uyarınca düzenlemesi zorunlu olan belgeleri düzenleyecektir.

iii. Katma Değer Vergisi Kanunu Çerçevesinde Barter Sistemi

Barter şirketleri barter sisteminde üstlendikleri fonksiyonlar nedeniyle barter üyelerinden aldıkları tüm komisyon, aidat v.s kapsamında yapılan ödemeler için Vergi Usul Kanunu'nda belirtilen belgeleri yer alan tutarlar üzerinden Katma Değer Vergisi hesaplayacaklardır (Aykutlu ve Ak, 1999: 79).

iv. Damga Vergisi Kanunu Çerçevesinde Barter Sistemi

Barter şirketleri ile üyeler arasında yazılı olarak düzenlenecek tüm sözleşmeler Damga Vergisi Kanunu'nun 1. Maddesi kapsamında damga vergisinin konusunu oluşturmakta, 3.Madde uyarınca sözleşmeyi imzalayan taraflar verginin mükellefi olmaktadır (Aykutlu ve Ak, 1999: 79).

6. Barter İşlemleri İle İlgili Türkiye'deki Uygulamanın Değerlendirilmesi

Dünyada uzun zamandan beri kullanılmakta olan barter sistemi Türkiye'de 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Önceleri barter şirketleri ülkemizde sınırlı sayıda iken zamanla barter ticaretinin öneminin anlaşılmaya başlanmasıyla birlikte bu sayıda doğal olarak artmıştır. Hem barter şirketi sayısı artmış hem de sisteme katılan ürün ve hizmet yelpazesi genişlemiştir.

Barter sistemi daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi her sektörde kullanılabilir. Barter sisteminin kullanıldığı sektörleri sınırlandırmak mümkün değildir. Kullanılan tüm sektörleri ele almak yerine, bu bölümde Türkiye'nin ticaretinde önemli bir yere sahip sektörlerle ilgili kullanımı üzerinde duracağız ve değerlendireceğiz.

i. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) Açısından Uygulamanın Değerlendirilmesi

KOBİ'ler Türkiye'de özellikle atıl kapasitelerini değerlendirmek ve ellerindeki stokları eritebilmek amacıyla barter sistemini kullanan önemli işletmelerdendir. Sermaye sıkıntısının giderilmesinde önemli bir araç olan barter sistemi bu sebeple de sermaye yetersizliğiyle karşı karşıya bulunan bu küçük işletmeler için oldukça önemli bir ticaret sistemidir.

KOBİ'lerimizin çeşitli nedenlerle yaşadıkları döner sermaye eksikliği, barter takas sistemi elbette olumlu katkı sağlayacaktır. Barter sistemiyle işletmeler, bir yandan nakit ödeme zorunluluğu olmadan talep ettikleri mal ve hizmetlere ulaşabilecekler, diğer taraftan ise satışlarında tahsilat sorunu olmaksızın ellerindeki stoklarını azaltarak üretim ve satışları kazandırılacaktır (Öndeş, 1999: 34).

Barter sistemi sayesinde KOBİ'ler kolay bir şekilde müşterilere ve yeni pazarlara ulaşabilmekte dış ticarete açılabilirler. Barter ortak pazarından ve barter sisteminin bilgi açısından yararlanmak suretiyle pazarlama için ek bir uğraş ve maliyetten de kurtulmuş olmaktadır.

Barter sistemi ekonomik ve sosyal yönden ülkemiz ekonomisine önemli katkılar sağlayacaktır. KOBİ'lerin gelişmesinde ve verimli çalışmasında katkısı büyük olacaktır. KOBİ'ler toplumun yaratıcılığının ortaya çıkarılmasında önemli bir yere sahiptir.

ii. Turizm Sektörü Açısından Uygulamanın Değerlendirilmesi

Turizm sektörü bilindiği gibi ülkemizin en önemli ticaret işlemlerinden birisidir. Türk turizmi oldukça gelişme göstermiş ve geçen her yıl ülkemizi ziyaret eden turist sayısı artmıştır. Ülkemizde barter sisteminin en çok kullanıldığı sektörlerin başında turizm sektörü gelmektedir. Barter sisteminin % 100 randımanla kullanıldığını sektörüdür. Barter sisteminin en kolay kullanılacağı sektörlerden birisi olarak kabul edilmektedir.

Barter sisteminin turizm sektörü açısından oldukça önemli bir ticaret sistemi olmasının nedenleri bu sektörün çok canlı ve çok fazla iş kollarıyla ilişkili bir sektör olmasıdır. Turizm sektörü bilindiği gibi oldukça geniş bir ürün yelpazesine sahiptir. Turizmle ilgili olan otel, araç kiralama, seyahat acenteleri gibi firmalarla çalışılmakta bunun yanında da turizm işletmelerinin ihtiyaçlarının giderilmesinde mobilya, dekarasyon, yiyecek-içecek, temizlik, havalandırma, ısıtma ve daha bir çok ürüne ihtiyaç duyulmaktadır.

Barter sistemiyle çalışan seyahat organizatörleri havayolu, otel ve restoranların bazılarında barter sistemiyle aldıkları hizmetleri rakiplerine oranla daha “düşük fiyatlarla” veya daha “uygun ödeme şartlarıyla” pazarlama şansını yakalarlar. Çünkü barter sisteminde nakit para kullanmadığından paranın maliyeti düşmüş ve bu tasarruf edilen miktar pazarlama yönünde bir avantaj olarak ortaya çıkmıştır (Gürsoy, 2000: 50).

iii. Tekstil Sektörü Açısından Uygulamanın Değerlendirilmesi

Ülkemizde tekstil sektörünün ağırlığını taşıyan işletmeler KOBİ’lerdir. Bu sebeple daha önceki konularda KOBİ’lerde barter sisteminin kullanımı ile ilgili olarak bahsettiğimiz faydalar tekstil sektörüne de dolaylı olarak yansiyacak.

Türkiye tekstil sektörü bugün dünya piyasasında henüz hak ettiği noktaya ulaşamamıştır. Ağırlığını KOBİ’lerin taşıdığı sektör mutlaka kaliteye yönlenebilir, kendi markalarını yaratmalı ve dünyadaki gelişmeleri çok iyi izlemelidir. Avrupa ve Amerika’da dünya çapındaki bir çok tekstil markası kendi isimleriyle barter organizasyonları kurmuşlardır. Amaçları yeni müşterilere ulaşmaktan çok satın alımlarını barterla yaparak paranın maliyetinden kurtulmaktır (Gürsoy, 2000: 92).

iv. İnşaat Sektörü Açısından Uygulamanın Değerlendirilmesi

Barter sisteminden inşaat sektöründe yer alan bir çok iş kolu yararlanabilir. Bu sektördeki ticaret sadece ev alıp satmayla ve inşaat malzemesi ile sınırlı olan bir ticaret işlemi değildir.

Türkiye’de inşaat sektörü uluslararası düzeyde gelişmiş olmasına rağmen yeterince bilgi birikimine sahip olmadığından işletmelerin üretim maliyetleri oldukça yüksektir. İşte bu noktada barter şirketleri bilgi tecrübeleri ve maliyet azaltıcı ürün ticaretine imkan tanıdıkları için inşaat sektörünün gelişmesi ve güçlenmesi konusunda yardımcı olmaktadır. Ülkemiz için bu sebeple barter sisteminin inşaat sektöründe kullanımı oldukça önemlidir.

v. Hizmet Sektörü Açısından Uygulamanın Değerlendirilmesi

Hizmet sektöründe her geçen yıl faaliyet gösteren firma sayısı arttığından, her işletmenin ekonomiden aldığı payda doğal olarak azalmaktadır.

Özellikle ekonominin gerileme gösterdiği dönemlerde diğer sektörlerde de yaşandığı gibi kar kayıpları, ölçekte küçülmeler, istihdam edilen personelin işten çıkartılması, maliyetleri azaltmaya yönelik çalışmalar yaşanmaktadır. Bu tip duraklamaların görüldüğü dönemlerde işletmeler farklı yöntemlere de ihtiyaç duymakta ve yeni çözüm önerileri getirilmektedir.

Son yıllarda uluslararası ve ulusal anlamda büyüyen farklı bir finansman yöntemi, bu olumsuz gelişmelerin yaşanmasını önleyebilmek açısından pek çok işletme için umut kaynağı olarak görülmekte ve benimsenmektedir (Günlü, 2005). Bahsi geçen bu finansman sistemi barter sistemidir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de her sektörde barter sistemini kullanmak mümkündür. Yukarıda belli başlı ve Türkiye ekonomisi için önemli sektörlerdeki barter kullanımına değinilmiştir. Gelişmekte olan bir ülke olan ülkemiz açısından barter sisteminin yaygınlaşması ve tüm sektörleri kapsayacak şekilde genişlemesi oldukça önemlidir. Barter sistemine ülkemizde faaliyet gösteren ne kadar fazla iş kolu dahil olursa hem firmaların gelişip güçlenmesi hem de ülke ekonomisine katkıları o denli fazla olacaktır.

7. Barter İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Muhasebe, iktisadi bir birim olan işletme ile ilgili ihtiyaç duyulan finansal nitelikli bilgileri sağlamaktadır. Bu amaç göz önünde bulundurulduğunda muhasebe, işletmede meydana gelen finansal nitelikli olay ve işlemleri gözleyen, para birimi cinsinden sistemli bir şekilde tespit eden ve bunlara ilişkin bilgi ve belgeleri toplayan, kaydeden, sınıflandıran ve anlamlı olarak özetleyen, raporlayan ve sonuçları yorumlayarak ilgili kişi ve kuruluşlara sunan, bilim, sanat ve tatbikattır, (Atabey ve diğerleri, 2002: 8) şeklinde tanımlanmaktadır. Barter sistemine üye olan firmalarda birer işletme oldukları için yapmış oldukları işlemlerle ilgili olarak muhasebe kaydı tutmak zorundadırlar.

Barter sistemi ülkemiz için çok yeni bir finans sistemi olması nedeniyle, barter işlemlerinin kuruluşu ve faaliyetlerini yürütebilmesi konusunda henüz bir mevzuat oluşturulmuş değildir. Ayrıca barter işlemlerinin nasıl muhasebeleştirileceğine dair tekdüzen hesap planında herhangi bir hesap ismi yer almamaktadır. Mevcut uygulamada kullanılan hesaplardan yararlanmak suretiyle muhasebeleştirme işlemleri gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1. Barter İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde Kullanılabilecek Hesaplar

120	ALICILAR HESABI
.01	Barter'lı İşlemler
123	BARTER SİSTEMİNDEN ALACAKLAR HESABI
124	BARTER SİSTEMİ ALACAKLAR DENKLEŞTİRİCİ (-)
127	DİĞER TİCARİ ALACAKLAR
.02	Barter'lı İşlemler Olumlu Kur Farkı
320	SATICILAR HESABI
.01	Barter'lı İşlemler
323	BARTER SİSTEMİNE BORÇLAR HESABI
324	BARTER SİSTEMİ BORÇ DENKLEŞTİRİCİ (-)
.01	Barter Sistemine Borçlar
650	BARTERLİ İŞLEM GİDERLERİ
900	BORÇLU NAZIM HESAPLAR
910	ALACAKLI NAZIM HESAPLAR

THP'da, barter işlemlerinin kayıtlanması için genelde kullanılması önerilen hesaplar yukarıdaki tabloda olduğu gibi gruplandırılabilir. THP'da barter işlemleri için ayrılmış bir hesap grubu olmadığı için barter işlemlerinin kayıt altına alınmasında standart bir kayıt yolu izlenememektedir. Barter işlemleri ile ilgili muhasebe kayıtları mevcut hesap isimlerinden yararlanmak suretiyle işlemler kayıt altına alınmaktadır.

Barter işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde THP'nın 9 no'lu grubunda yer alan nazım hesaplar kullanılmaktadır. Nazım hesaplar ile kayıt, barter işlemi gerçekleştiren firmanın yaptığı işlemler göz önünde bulundurulmak suretiyle yapılır. Yapılan bir işlemde nazım hesaplar borçlandırılırken yine başka bir nazım hesap alacaklandırılır.

----- /-----	
900 XXX ALACAKLAR	XXX
900.00	
900.001	
910 XXX BORÇLAR	XXX
910.00	
----- /-----	

Barter sistemi ülkemizde henüz tam olarak yaygın bir şekilde kullanılmadığını daha önceki konularımızda belirtmiştik. Bu sebeple bu bölümde ülkemizde sınırlı sayıda da olsa yapılan barter işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ile ilgili örneklere yer verilecektir.

Barter sisteminde muhasebe uygulamaları açısından özellik gösteren işlemler aşağıdaki şekilde gerçekleşmektedir:

- a) Üyelik aidatının yatırılması
 - b) Mal alım satımı
 - c) Komisyonun ödenmesi
 - d) Sisteme olan borcun ödenmesi
 - i) Mal ile ödenmesi
 - ii) Nakden ödenmesi (Marşap, 2001: 58)
- a) Üyelik aidatının kaydı**

Barter sistemine üyelik ile ilgili muhasebe kaydını barter'a üye olan firma ve barter şirketi açısından olmak üzere iki şekilde gösterebiliriz.

Örnek: Plastik ürünleri üreten NEG firması, barter sisteminde faaliyette bulunan AG Barter şirketine yıllık üyelik ücreti 500.000.000 TL vermek suretiyle üye olmuştur (Muhasebeleştirme işlemlerinde 7/A seçeneğinden yararlanılmıştır. Ayrıca KDV oranı tüm işlemlerde %10 kabul edilmiştir.)

i. Barter'a üye olan firmanın muhasebe kaydı:

----- /-----	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	500.000.000
780.00 AG Barter Şirketi Aidatı	50.000.000
191 İNDİRİLECEK KDV HESABI	
(XXX) ALACAKLI HESAP	550.000.000
(100 KASA, 102 BANKALAR, V.S)	
----- /-----	

ii. Barter şirketinin muhasebe kaydı

----- / -----	
(XXX) BORÇLU HESAP	550.000.000
(100 KASA, 102 BANKALAR, V.S)	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI	500.000.000
600.00 Üyelik Aidatı	50.000.000
391 HESAPLANAN KDV HESABI	
----- / -----	

b) Mal alım satımı kaydı

Barter sistemine üye firmalar sisteme hem ürün ve hizmet sundukları için hem de sistemden ürün ve hizmet satın aldıkları için alıcı ve satıcı karakterinin ikisine de sahiptirler. Burada öncelikle mal satımındaki kaydı, daha sonra mal alımında yapılacak kaydı barter üyesi yönünden ve barter şirketi yönünden olmak üzere kayıt altına alacağız.

i. Barter ile satış işlemlerinin muhasebe kaydı:

Satış işlemi aşağıda verilen örnek yardımıyla ve satan firma açısından kayıt altına alınacaktır.

Örnek: NEG Bilgisayar şirketi barter sistemine üye Bağlarlı Ticaret şirketine 1.250 USD maliyetli, 1.500 USD'lik mal satmıştır. Satış işleminin gerçekleştiği gün 1 USD = 1.000.000 TL dir. Ayrıca satış işleminin gerçekleşmesi ile ilgili olarak AG Barter şirketine % 5 komisyon ödenmektedir (KDV oranı %10 olarak kabul edilmiştir.).

Üye Firmanın Yapması Gereken Kayıt

Barter işlemiyle yapılan satış işleminin muhasebeleştirilmesi normal şekilde yapılan satış işlemiyle bir farklılık göstermemektedir. Satış işleminin sonunda bir alacak meydana gelecektir. Bu alacakta 120 Alıcılar Hesabın alt hesabı 120.01 Barter'li İşlemler veya 123 Barter Sisteminden Alacaklar hesabında izlenebilir.

Bu hesap 120'li hesaplar içersinde bir açık hesaptır. Ürün satan firma alacak hesabını, barter sisteminden mal ve hizmet alarak kapatır. Aynı şekilde barter sisteminden mal ve hizmet satın alan üye de borç hesabını, barter sistemi ile ürün sattığında kapatır (Barternews Türkiye Dergisi, 1997: 35).

----- /.	
120 ALICILAR HESABI	1.650.000.000
120.01 Barter'lı İşlemler veya	
123 BARTER SİSTEMİNDEN	
ALACAKLAR HESABI	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HESABI	1.500.000.000 *
600.01 Ticari Mal Satışları	
391 HESAPLANAN KDV HESABI	150.000.000
----- /.	

* 1.500 \$ x 1.000.000 TL = 1500.000.000 TL tutarında mal satışı

----- /.	
900 BORÇLU NAZIM HESAPLAR	1.500
910 ALACAKLI NAZIM HESAPLAR	1.500
----- /.	

Satılan ürünü maliyetinin 1.250 USD olduğu örneğimizde belirtilmişti bununla ilgili günlük defter kaydı aşağıdaki gibi gösterilebilir.

----- /.	
620 SATILAN MAMÜLLER MALİYETİ	1.250.000.000 *
veya	
621 SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ	
152 MAMULLER HESABI	1.250.000.000 *
veya	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	
----- /.	

* 1.250 \$ x 1.000.000 TL = 1.250.000.000 TL

Barter şirketlerinin bazıları üyeler arasında gerçekleşen bu alım-satım işlemleri ile ilgili olarak belirlenen oranda komisyon almaktadır. NEG işletmesi satış işleminin gerçekleşmesi ile birlikte satış tutarı üzerinden %5 + %10 KDV ödemede bulunmuştur. Bu işlemi aşağıdaki şekilde kayıt altına alabiliriz.

----- /-----	
653 KOMİSYON GİDERLERİ HESABI	75.000.000
653.01 Barter Komisyonu	7.500.000
191 İNDİRİLECEK KDV HESABI	
XXX ALACAKLI HESAP	82.500.000
(100 KASA, 102 BANKALAR, V.S)	
----- /-----	

ii. Barter ile alış işlemlerinin muhasebeleştirilmesi

Barter sistemine üye olan ve barter sistemindeki bir üyeye ürün veya hizmet satışı gerçekleştirerek alacaklı duruma geçen firma sistemden satın alım limitine sahip olmuştur. Firma bu hakkını kullanarak sistemden istediği bir ürünü ve hizmeti nakit ödmeden satın alabilir. Barter sisteminden ürün veya hizmet alımı yapan firma, satın aldığı tutarda ürün ya da hizmeti, sisteme satmayı ya da bunun bedelini 9 ila 12 ay sonunda bir seferde ödemeyi taahhüt eder.

Aşağıda bu alış ile ilgili muhasebe kayıtları barter şirketi açısından örnek vermek suretiyle değerlendirilecektir.

Örnek: Bağlarlı turizm şirketi mobilya üretimi yapan NEG ticaret şirketinden 1.500 USD'lık ürün satın almıştır. Alış işleminin gerçekleştiği gün 1 USD = 1.000.000 TL dir. Bağlarlı turizm satın aldığı ürün bedeli üzerinden AG Barter şirketine %5 komisyonu peşin olarak ödemiştir (KDV oranı %10 olarak kabul edilmiştir).

Barter Şirketinin Yapması Gereken Kayıt

Barter şirketinin yapacağı kayıt daha önceki satış işlemi gerçekleştirildiğinde yapılan muhasebe kaydı ile aynı özellikleri taşımaktadır.

----- /-----	
120 ALICILAR HESABI	1.650.000.000
120.01 NEG Mobilya	
320 SATICILAR HESABI	1.650.000.000
320.02 Bağlarlı Turizm	
----- /-----	

Barter şirketi barter çekleri işletmeye ulaşır ulaşmaz firmaların cari hesaplarına işlemin gerçekleştirildiği para değeri üzerinden kayıt eder.

----- /.	
900 BORÇLU NAZIM HESAPLAR	1.500
900.01 Efektif Borçlar	
900.02 NEG Mobilya	
910 ALACAKLI NAZIM HESAPLAR	1.500
910.01 Efektif Alacaklar	
910.02 Bağlı Turizm	
----- /.	

Barter alış-satış işlemi ile ilgili olarak işlemi gerçekleştiren her iki firmadan da komisyon almaktadır. Barter şirketinin yapılan alış işlemi ile ilgili olarak aldığı komisyonun kaydı ise aşağıdaki gibidir.

----- /.	
100 KASA HESABI	82.500.000
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI	75.000.000
600.01 Komisyon Gelirleri	7.500.000
391 HESAPLANAN KDV HESABI	
----- /.	

c) Barter sistemine olan borcun mal veya nakden ödenmesinin Muhasebe kaydı

Barter sistemini kullanarak ürün veya hizmet alışverişini gerçekleştiren firmalar sisteme olan borcunu ürün veya hizmet sunarak ödeyebilirler. Eğer barter şirketince sözleşmede belirlenen sürede bunu gerçekleştiremezse nakit olarak ödemek suretiyle borcundan kurtulabilirler.

i. Barter sistemine olan borcun mal ile ödenmesi

Barter sisteminin temel özelliği malın malla takası prensibidir. Barter sisteminde esas ödeme biçimi mal karşılığıdır. Firma barter sisteminden almış olduğu ürün veya hizmetin karşılığını yine kendi ürün ve hizmetini sisteme sunmak suretiyle öder. Bu ödeme şeklini bir örnekle şöyle gösterebiliriz.

Örnek: NEG İnşaat şirketi, AG Barter üyesi olan Bağlı Ticarete 5.000.000.000 TL'lik inşaat malzemesini AG Barter şirketi üzerinden satmak için anlaşmıştır. NEG İnşaat şirketi bu satış karşılığında 5.000 EURO'luk barter çekini Bağlı ticarettten teslim almıştır (1 EURO =1.000.000 TL ve AG Barter Şirketine ödenen komisyon %7dir, KDV oranı %10).

Üye firmanın yapması gereken kayıt

Bu örnekte barter çekini teslim alan NEG İnşaat şirketi olduğu için bu firmanın yapmış olduğu muhasebe kaydı gösterilecektir. Ayrıca sistemden olan alacağın EURO cinsinden de değeri kayıt altına alınacaktır.

----- ./. -----	
120 ALICILAR HESABI	5.500.000.000
120.01 Barter'lı İşlemler	
120.02 AG Barter Şirketi veya	
123 BARTER SİSTEMİNDEN ALACAKLAR	
123.01 AG Barter Şirketi	
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI	5.000.000.000
600.02 Ticari Mal	500.000.000
391 HESAPLANAN KDV HESABI	
----- ./. -----	
----- ./. -----	
900 BORÇLU NAZIM HESAPLAR	5.000
900.01 AG Barter Şirketi	
910 ALACAKLI NAZIM HESAPLAR	5.000
910.01 Barter Çekleri	
----- ./. -----	
----- ./. -----	
653 KOMİSYON GİDERLERİ HESABI	350.000.000
653.01 Barter Komisyonu	35.000.000
191 İNDİRİLECEK KDV HESABI	
XXX ALACAKLI HESAP	385.000.000
(100 KASA, 102 BANKALAR, V.S)	
----- ./. -----	

Barter şirketinin yapacağı kayıt

Barter şirketinin yapılan işlem sebebiyle firmaların cari hesaplarına yapacağı kayıt aşağıdaki gibidir.

----- /.	
900 BORÇLU NAZIM HESAPLAR	5.000
900.02 Bağlı Ticaret	
910 ALACAKLI NAZIM HESAP	5.000
910.02 NEG İnşaat	
----- /.	

Barter şirketinin bu satış işlemine yapmış olduğu aracılık işleminden dolayı komisyonun kaydı ise aşağıdaki gibidir.

----- /.	
100 KASA	385.000.000
600 YURTİÇİ SATIŞLAR HESABI	350.000.000
391 HESAPLANAN KDV HESABI	35.000.000
----- /.	

ii. Barter sistemine olan borcun nakit ile ödenmesi

Barter sisteminden ürün satın alan firma bilindiği gibi borcunu iki şekilde ödeyebilir. Bunlardan birincisi sistemde kendisine yöneltilen barter üyesine (9) dokuz ay içerisinde ürün satmak; ikincisi ise şayet bu süre sonunda borcunu ödeyemiyor ise nakit olarak döviz bazında o günkü kurdan ve vade farksız ödemek zorundadır. Nakit çıkışının getireceği bu dezavantaj firmaları sisteme ürün satmaya zorlamaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Dünya ticaretinde meydana gelen gelişmeler ve bu gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan paranın maliyetindeki artış ve finansal krizler işletmeleri farklı farklı finansal araçları kullanmaya yönlendirmiştir. Özellikle finansal alanda yaşanan bu sorunlar yeni finansal tekniklerin önem kazanmasına sebep olmuştur.

İşletmelerce ihtiyaç duyulan ürün ve hizmetlerin bedelinin yine kendi ürün ve hizmetleri ile ödemesi temeline dayanan barter, ihtiyaçların karşılanmasında katlanılan yüksek kredi maliyetleri nedeniyle aranan alternatif bir

finans tekniği olarak doğmuştur. İşletmelerin atıl kapasitesinin değerlendirilmesi, stoklarının eritilmesi, düşük maliyetli pazarlama ve reklam imkanı sunması ve en önemlisi de nakde ihtiyaç duymaması sebebiyle diğer finansman tekniklerinden ayrılmıştır.

Dünyada özellikle Amerika ve Avrupada uzun süredir kullanılan bu finansman tekniği ülkemiz için oldukça yeni bir finansman tekniğidir. Barter, ülkemizin gelişmekte olan bir ülke olması, enflasyonun yüksek olması ve sık sık yaşanan krizler sebebiyle yaşadığı finansal sorunların giderilmesi için kullanabileceği en önemli tekniklerden birisidir.

Bu kadar önemli bir finans sistemi olmasına rağmen ülkemizde henüz barter şirketlerinin kuruluşunu ve işleyişini düzenleyen özel bir mevzuat yoktur. Ülkemizde barter sistemi günümüzde Türk Ticaret Kanunu ve Borçlar Kanunundan yararlanılarak yürütülmektedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerimiz için kullanımı oldukça avantajlar sağlayacak bu sistemin yürütülmesi için gerekli olan özel bir mevzuat bir an önce hazırlanmalıdır. Bu mevzuatın olmaması oldukça önemli bir eksikliktir.

Finansal ağırlıklı işlemlere dayanan bir sistem olmasına rağmen işleyişi ve yürütülmesi için özel bir mevzuat düzenlenmediği gibi benzer bir şekilde muhasebeleştirilmesi ile ilgili olarak da Tekdüzen hesap planında her hangi bir açıklamaya yer verilmemiştir. Bu sebeple Tekdüzen hesap planında yer alan hesaplardan yararlanılarak muhasebeleştirme yoluna gidilmektedir. Burada şirketten şirkete kullanım farkı doğurması sebebiyle genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinden tutarlılık ilkesiyle bağdaşmayabilir. Biran önce düzenlemenin yapılması gerekir.

Ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip KOBİ'ler için oldukça önemli olan barter sisteminin kullanımının yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Ülkemizin ticaretinin ve sanayisinin gelişmesine de öncülük eden KOBİ'lerin bu sistemi kullanmasını sağlamak için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizde barter kullanımı birkaç önemli sektörle sınırlıdır. Öncelikle bu sektörlerin barter sistemini daha verimli kullanabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı daha sonra da bu sistemle tanışmamış sektörlerin sisteme dahil olabilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Ne kadar fazla sektör barter sistemine dahil olursa sistemin sağlayacağı avantajlar o kadar fazla olacaktır. Ülkemizde barter şimdilik turizm, inşaat ve hizmet alanında oldukça yoğun kullanılmaktadır. Bu sektörler artırılmalıdır. Özellikle önemli derecede küçük ve orta ölçekli işletmeye sahip Ankara,

Konya, Kayseri, Adana, Gaziantep v.s gibi illerde bayilikler açılmak suretiyle sisteme üye olunması sağlanmalıdır. Bu durum, hem illerin ekonomisinin gelişimi hem de ülke ekonomisinin gelişimi için oldukça önemlidir.

Burada sadece görev kanun düzenleyicilere düşmemektedir. Sınırlı sayıda da olsa ülkemizde faaliyet gösteren barter şirketleri sistemin sağlayacağı avantajlar hakkında işletmeleri bilgilendirmeli ve tanıtımını yapmalıdır. Gerektiğinde yetişmiş uzmanlarıyla sisteme yeni dahil olmuş üyelerine danışmanlık hizmeti sunmalıdır.

Kaynakça

- Atabey, Naim Ata; Parlakkaya, Raif; Alagöz, Ali; (2002) **Genel Muhasebe**, Konya
- Atabey, Naim Ata; Yılmaz, Baki, (2001), "Geleceğin Finansman Tekniği: Barter ve Muhasebeleştirilmesi", **S.Ü.İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 1-2, Nisan-Ekim.
- Aykutlu, Fercan; Ak, Bülent, (1999), "Barter Ticaret Uygulaması", **Finans Dünyası Dergisi**, Kasım.
- Doğan, Özlem İpekçil; Marangoz, Mehmet, (2002), Kobi'lerin Dış Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri ve Bir Uygulama, <http://www.foreigntrade.gov.tr/ead/DTDERGI/nisan2002/kobi.htm>
- Doğan, Zeki, (2001) "Yeni Bir Finansman Tekniği Olarak Barter ve Muhasebeleştirilmesi", **Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi**, Ocak.
- Erkan, Mehmet, (2000), "Yeni Bir Finansman Aracı: BARTER", **Vergi Dünyası**, Sayı: 221, Ocak.
- Günlü, Ebru, (2005) "Turizm Sektöründe Takas (Barter) Sisteminin Kullanımı", <http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi05/gunlu.htm>
- Gürsoy, Celal, (2000) **Türkiye'de Barter (Takas) Ticaretinin Kullandığı Sektörler**, Eylül.
- Marşap, Beyhan, (2001), "Bir Finansman Aracı Olarak Barter Sistemi ve Muhasebeleştirilmesi", **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, Mart.
- Öndeş, Turan, (1999) "Kobi'lerde Döner Sermaye Eksikliği ve Bir Çözüm Alternatifi Olarak Barter Sistemi", **Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi**, Aralık.
- Tan, Müge, Barter Sistemi ve Sistemin Vergi Kanunları Karşısındaki Durumu, <http://www.vergidegundem.com/03.makale/aamakale.asp>
- Yeşiloğlu, Talat, (1996) "Barter ile Ticaret Çok Avantajlı Oldu", **Ekonomist Dergisi**, Sayı: 47, Kasım.
- "Barter'lı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi", **Barternews Türkiye Dergisi**, Yıl: 1, Sayı:2, Eylül-97, s.35
- <http://www.irta.com/>
- <http://www.vergidegundem.com>
- <http://www.worldbarter.com.tr/menu/default.asp>
- <http://www.worldbarter.com.tr/menu/default.asp>